

ԳՈՐԲԱՉՈՎ-ԲՈՒՇ. հանդիպում 7րդ

ՇԻՐԱԶ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

1991 թուականի Յուլիսի 30 եւ 31ին Մոսկուայում տեղի ունեցան խորհրդա-ամերիկեան բարձր մակարդակի բանակցութիւններ:

Հանդիպման առաջին օրը կնքուեցին 5 պայմանագրեր երկու երկրների համագործակցութեան զարգացման տարբեր բնագաւառների վերաբերեալ:

Յուլիսի 31ին բանակցութիւնների առարկան ստրատեգիական յարձակողական զէնքի կրճատման վերաբերեալ պայմանագրի ստորագրութեան հարցն էր: Ըստ նոր համաձայնութեան կրճատուելու է այդ հրթիռների շուրջ 30 տոկոսը, որը դիտորդները համարում են կարելորագոյն նուաճում երկու կողմերի եւ միջազգային խաղաղութեան համար: Որոշակի իմաստով շրջադարձ է կատարուել 40ամեայ սպառազինման մրցավազքի կասեցման գործում:

Հարկ է նշել, որ Ջորջ Բուշը Մոսկուայում ջերմօրէն ընդունեց: Եթէ Գորբաչովն իր ելոյթներում անընդհատ շեշտում էր խորհրդային գաղափարախօսութեանը միանգամայն խորթ մտեր, ինչպէս օրինակ մարդու իրաւունքների պաշտպանութիւն, մարդասիրութեան որդեգրում, համամարդկային արժէքների ընդունում, ապա Բուշը յատկապէս շեշտում էր համաշխարհային ֆաղափականութեան խնդիրների լուծման անհրաժեշտութիւնը (Մերձաւոր Արեւելքում, Եւրոպայում, Կենտրոնական Ամերիկայում եւ այլուր): Դա այդպէս է, որովհետեւ խորհրդային Միութիւնը այլեւս չունի ոչ հզօր տնտեսութիւն, ոչ նոր գաղափարներ աշխարհի վրայ

ներագդելու համար, այն ձեւում, երբ Ամերիկայի համակողմանի հզօրութիւնը նրան թոյլ է տալիս շարունակել աշխարհը դիտել որպէս ամերիկեան ֆաղափականութեան ասպարէզ:

Միաժամանակ երկու նախագահներն էլ միմեանց բարձր էին գնահատում. Գորբաչովը՝ Բուշին նրա համար, որ Ամերիկեան ընդառաջ է գնում ԽՍՀՄին տնտեսական օգնութեան եւ ֆաղափական աջակցութեան գործում, իսկ Բուշը՝ Գորբաչովին, որ աշխարհում ամենամեծ բանակ ունեցող երկիրը դադարում է վտանգ ներկայացնել Ամերիկայի համար եւ ըստիպում մտածում է դառնալ համաշխարհային տնտեսական համակարգի անդամ:

Բուշի ելոյթներում ի յայտ եկաւ մի նոր ֆաղափական հարցադրում՝ Մերձբալթեան պետութիւններ-Կուրա: Հետաքրքիր է, թէ նա ի՞նչ նկատի ունի, երբ կըրկնում է այդ նոր զուգորդութիւնը: Գուցէ նա նպատակ ունի նշուած երկրները ազատուած տեսնել կոմունիզմի թուլացած ճիրաններից:

Այս ֆոնի վրայ յատկանշական է Նազարբայեւի եւ Ելցինի առնչութիւնները բարձր մակարդակի այս հանդիպմանը: Եթէ Նազարբայեւը խորհրդային պատուիրակութեան կազմում է որպէս օրինակելի հանրապետութեան ղեկավար, ապա Ռուսաստանի նախագահը նոյն կրեմլում ինքնուրոյն ընդունում է Բուշին՝ ռուս-ամերիկեան յարաբերութիւնների զարգացման շրջանակներում: Հանրապետութիւնների հարցի նման ոչ մի օրինակ ներկայացումը եւս մի քանի է Ամերիկային հաւաստիացնելու, որ ազգային հարցում ժողովրդավարութիւնը ինչ-որ առաջընթաց քայլ կատարել է: Բայց Բուշը արդեօ՞ք այդպէս է ընդունում, որովհետեւ հանրապետութիւնների եւ նահանգների մինչեւ կապերի հաստատումը նա համարեց կարելոր քայլ: Այդպիսին է հանրապետութիւնների իրական կարգավիճակը ամերիկեան գնահատմամբ:

Չենք կարող չնշել մի հանգամանք եւս: Երբ Գորբաչովը անընդհատ շեշտում է մարդու իրաւունքի խնդիրը, մարդասիրութեան կարելորութիւնը, ապա չի՞ յիշում արդեօք, որ նոյն ժամանակ իր զինուորները ճիշտ հակառակն են իրականացնում իր Միութեան ամենատարբեր անկիւններում՝ Շահումեանից ու Արցախից մինչեւ Մերձբալթիկա:

Այո՛, զարմանալիօրէն տարբեր են ֆաղափական խօսքն ու ֆաղափական գործը: Եւ մենք պարտաւոր ենք երբեք չմոռանալ, որ որոշիչը գործն է: Դա լաւ են հասկանում թէ՛ Բուշը եւ թէ՛ Գորբաչովը: